

ליל שבת קודש פרשת יתרו ה'תשס"ט

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קמ"ו המדבר מהתגלות אלקותו יתברך מתוך החושך, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, כתיב (שמות כ') ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים, כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו, ואחר כך נתלהב ורוצה לילך בדרכי השם יתברך, אזי מדת הדין מקמרג עליו, ואינו מניח אותו לילך בדרכי השם יתברך, ומזמין לו מניעה, והשם יתברך חפץ חסד הוא, ומסתיר את עצמו כביכול בהמניעה הזאת, ומי שהוא בר דעת, הוא מסתכל בהמניעה, ומוצא שם הבורא ברוך הוא, כמו דאיתא בירושלמי (תענית פ"א): 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיך תאמר לו בכרך גדול שבארם', שנאמר: "אלי קרא משעיר", ומי שאינו בר דעת, כשרואה המניעה חוזר תיכף לאחוריו, ומניעה הוא בחינת ענן וערפל, כי ענן וערפל היינו חשך, חשך הוא לשון מניעה, כמו שכתוב (בראשית כ"ב): "ולא חשכת", וזה פירוש הפסוק, ויעמוד העם מרחוק, כי כשרואין הערפל, היינו המניעה, עומדין מרחוק, ומשה, שהוא בחינת דעת כל ישראל, נגש אל הערפל, אשר שם האלקים, היינו אל המניעה, שבה בעצמה נסתר השם יתברך, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו כאן סוד גדול מאד, שבאמת אין שום חושך שיסתיר אלקותו יתברך מן האדם, וכמו שכתוב (תהלים קל"ט) גם חושך לא יחשיך ממך, כי אין שום מציאות בלעדו יתברך כלל, ואם יש איזה חושך, הלא הקדוש ברוך הוא ברא אותו, וכמו שכתוב (ישעיה מ"ה) יוצר אור ובורא חושך, ואם כן הקדוש ברוך הוא נמצא שם בתוך החושך, ולמה הקדוש ברוך הוא מסתיר עצמו בתוך החושך, זה מחמת עוונותיו של אדם, כשהלך בגשמיות כל ימיו, והגביר על עצמו החושך והקליפות, ועכשיו כשרוצה לעשות תשובה ולילך בדרכי השם יתברך, אזי מדת הדין מקמרג עליו, למה יגיע תיכף ומיד לתוקף האור, אולי אין כוונתו לשם שמים באמת, ולכן הקדוש ברוך הוא מזמין לו מניעה לעבודתו, שהוא ענין חושך והסתרה, וכמו שכתוב (בראשית כ"ב) ולא "חשכת" את בנך יחידך, לשון מניעה, והקדוש ברוך הוא רוצה לראות אם לא ישים לב אל המניעה והחושך, רק יקפוץ וידלג עליו, ויעשה את שלו בעבודת השם יתברך, ואז יזכה ליכנס אל תוך

האור, ולראות אלקותו יתברך באמת, וכמוכא בספר המדות (אות תשובה סי' ע"ז), המתחיל לעבוד את ה', הקדוש ברוך הוא אומר לו, יודע אני, שחפצך ורצונך לעבוד אותי, אבל מה הוא הבטוחות, שמא למחר תעזב אותי, אם כן איך אקרב אותך בשביל הרצון שרצית, ואיך אגלה לך תיכף דברים נסתרים, אלא כן תעשה, בתחילה אהב אותי כך, ותעשה מצוותי, אף על פי שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבוד אותי פשוט בלא חכמות, וכשתעבוד אותי כמה זמנים, אזי אאמין לך ואגלה לך מעם ושכל של כל דבר ודבר, ואקרב אותך בכל מיני התקרבות, כי הזמן הרב שעבדת אותי מקדם הוא בטוחות, שלא תעזוב אותי, עיין שם, ואדם צריך להיות חזק מאד, לא ליפול בדעתו ולהתרחק מהשם יתברך חס ושלום כשרואה שהוא מסובב עם חושך, כי זה נסיון גדול מאד, שדייקא עכשיו כשרוצה להתקרב אל הקדושה, הוא מסובב עם חושך גדול, אבל כשיידע נאמנה שאין שום מציאות בלעדו יתברך כלל, והכל רק נסיון מלמעלה, אזי יקפוץ וידלג על הכל ויזכה לבוא אל האור באמת.

ורביז"ל מלביש כל זאת בפסוק הנאמר אצל מתן תורה (שמות כ') ויעמוד העם מרחוק, ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים, ומפרש רביז"ל, ויעמוד העם מרחוק, פשוטי העם שאין בהם דעת של משה רבינו, שהוא הצדיק האמת המגלה אמתת מציאותו יתברך בכל מקום ובכל עת, הם עומדים מרחוק, ומתפחדים להתקרב אל הקדושה וליכנס אל תוך העבודה, כי רואים חושך ענן וערפל, וכמו שכתוב (דברים ד') וההר בוער באש עד לב השמים חושך ענן וערפל, ונדמה להם כאילו מרחיקים אותם מן העבודה חס ושלום, אבל ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים, מי שיש בו דעת דמשה, שקיבל מן הצדיק האמת הלימודים אמיתיים שלו, שאין שום חושך שיסתיר אלקותו יתברך מן האדם, ובוודאי השם יתברך נמצא שם בתוך המניעה, והקדוש ברוך הוא רוצה שיקפוץ וידלג על הכל, הוא ניגש אל הערפל של שם האלקים, כי אינו מתפעל כלל מן הערפל, רק נכנס בתוכו ועושה עבודתו בלי חשק ובלי אור, עד שמתגלה לו האור באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הוא בכל העבודות שבעולם, שלפני שמתגלה לאדם האור, מוכרח לעבור דרך החושך, וכמו שהיתה בבריאת העולם, ברישא חשוכא והדר נהורא, וכמו שכתוב (בראשית א') והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני התהום וגו' ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, כי דייקא על ידי שעובר מקודם דרך החושך, הוא מבין ומעריך היטיב את האור הבא אחר כך, ונקבע האור בלבו, וכמו שכתוב (קהלת ב') כיתרון האור מן החושך, וכדגומת ששת ימי המעשה הבאים לפני שבת קודש, שעל ידי שאדם עוסק בעבודתו בששת ימי המעשה, ועובד את ה' מתוך

החושך וההסתרה, בלי לראות את האור, כשבא שבת קודש מתגלה לו אור השכינה ממש, ומאירים עיניו באור נערב ונפלא מאד, כי שבת נקרא על שם אור העינים, וכמו שכתוב (שמות ט"ז) "ראו" כי ה' נתן לכם השבת, שכל כח הראות בא משבת קודש (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ס"ז), שזהו אותיות "שבת", ש-בת, שהם תלת גוונים דעינא, ובת עין, כי אות ש' יש לה שלשה ראשים, שהם השלש צבעים של העין, וב"ת מרמו על הנקודה פנימית של העין הנקרא בת עין, ועל ידי קדושת שבת מאירים עיני אדם באור אלקותו יתברך, וכמו שאומר רביז"ל (שיחות הר"ן סי' רנ"ד), ששבת דומה כמו שיש חתונה גדולה מאד, ושמחים ומרקדים שם הרבה מאד מאד בשמחה וחדוה גדולה, ועומד אחד ומלביש עצמו בבגדיו היקרים, ורץ מהרה ורוצה ליכנס ולשמוח שם, וצריכים זכיה שיוכל לראותו מן החרכים מתוך סדק קמץ, עיין שם, וכל מה שאדם מרגיש יותר חושך והסתרה בעבודתו בששת ימי המעשה, כשבא שבת נתהפך הכל לאור, ומרגיש עלייה גדולה מאד, כי שני מלאכי השרת המלווין אותו מבית הכנסת לביתו כליל שבת, פותחין את עיניו באור אלקותו יתברך, ומתהפך כל החושך לאור, ומקבל מהם ברכות גדולות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת ק"ט:): כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו, וסר עונך וחטאתך תכופר, וכן אמרו (שם), שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו, ומצא נר דלוק ושלחן ערוך וממתו מוצעת, מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו וכו', כי המלאכים נבראים מן המצוות ומעשים טובים שעשה בששת ימי המעשה, רק בימות החול שיש שליטה לחושך עגן וערפל, על כן אינו זוכה להרגיש אור המצוות שלו, אבל כשבא שבת קודש אזי המלאכים הקדושים פותחים את עיניו, ומתחיל להרגיש אור נערב ונפלא מאד, שזהו פיוט "שלוש עליכם מלאכי השרת" שמזמרין כליל שבת בבואו לביתו מבית הכנסת, שסובב והולך על "מיכאל וגבריאל" ומחניהם הקדושים, המלווין את האדם על ידי מצוות ומעשים טובים שלו, ואם גם זכה ללמוד הרבה גמרא בששת ימי המעשה, אזי כל ד' מלאכי המרכבה ג'בריאל מ'כאל ר'פאל א'זריאל, שהם ראשי תיבות גמ"ר"א, מלווין אותם עם כל מחניהם, והוא מסובב מכל הצדדים עם מלאכי מעלה, וכולם מביאים אותו לתוך האור, אשרי הזוכה לשבת כזו.

וזהו המובא בבעל הטורים (שמות כ' פסוק י"ח) בשם פרקי דרבי אליעזר, על הפסוק ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים, גש לא נאמר אל ניגש, מיכאל וגבריאל אחזוהו בשתי ידיו והגישוהו שלא ברצונו, אל הערפל, בגימטריא אל השכינה, עיין שם, כי לפעמים נדמה לאדם שרחוק מאד מן האור, וקשה לתאר בדעתו שפעם יצא

מן החושך ויראה את אור השכינה, כי מרוב צרות ויסורין שעוברים עליו, רחוק בדעתו מאד שפעם יראה את האור, אבל אז שני מלאכים מיכאל וגבריאל תופסים אותו בידיו ומביאים אותו לתוך האור, ומתגלה לו אור השכינה, כמו שנעשה בכל שבת קודש, שהמלאכים מביאים אותו לתוך אור קדושת שבת, וכל החושך נתהפך לאור, והשם יתברך יזכינו להמשיך על עצמינו אור השכינה הקדושה, ואור השבת, ונזכה שיתגלה האור בכל העולם כולו, בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בוקר שבת קודש פרשת יתרו ה'תשס"ט

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל במעשה מחיגר, מעשה ג', דף ע"ח, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל ממשיך לספר, אחר כך, כשהגיע זמנו של הזקן לפטור מן העולם, קרא לבניו וצוה להם, כי העיקר תמיד לחשוב על התכלית הנצחי, ולהכין עצמו ובני ביתו על חיי עולם הבא, ולצוות אותם על קיום התורה והמצוות, שישמרו דרך ה' כל ימי חייהם, וכמו שכתוב אצל אברהם אבינו (בראשית י"ח), למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו ושמרו דרך ה' וגו'.

ואמר להם: אני מניח לכם זה הספר: והלא אתם רואים שיש לי כח להשתמש עם זה הספר בקדושה, ואף על פי כן איני משתמש בו, רק יש לי אמונה בהשם יתברך, גם אתם אל תשתמשו בו, אפילו אם ימצא אחד מכם שיוכל להשתמש בו בקדושה, אף על פי כן אל ישתמש בו, רק יהיה לו אמונה בהשם יתברך, כי בוודאי יש צדיקים שבקיימים בקבלה מעשית, ויש יכולת בידם להראות אותות ומופתים ושידוד המבע ממש, אבל אסור להשתמש בו, ובפרט היום שאין לנו מהרת אפר פרה אדומה, וכמבואר בספר "שער הקדושה" לרבי חיים וויטאל ז"ל (חלק ג' שער ו'), ששומר נפשו ירחק מלהשתמש בקבלה מעשית כי הוא סכנה גדולה מאד, ויש על זה עונש גדול בעולם הזה ובעולם הבא רחמנא

ליצולן, עיין שם, ולכן צוה הזקן לבניו, שאפילו אם יהיה להם יכולת להשתמש בספר השדים בקדושה, שהוא ענין קבלת מעשית, אל ישתמשו בו, רק יסמכו על אמונה, כי מי שמכניס עצמו באמונה טהורה וברורה, אינו מפחד משום דבר שבעולם, והקדוש ברוך הוא שומר אותו מכל רע תמיד, כי האמונה מסבב אותו מכל צד כמו חומה בצורה, וכמו שכתוב (תהלים פ"ט) ואמונתך סביבותיך, ואין שום בריה בעולם יכול להרע לו כלל.

וסיפר מוהרא"ש נ"י, שהבעל שם טוב הקדוש זי"ע, בשנות צעירותו, פעם בהתבודדותו בין ההרים, היה נרדף מכת רוצחים, והגיע ליד הנהר דיניעסטר, והיה בסכנת מוות, ואמר שם קדוש, ועבר על ידו את הנהר בשלום וניצל מן הרוצחים, ותיכף ומיד התחרט על שהשתמש בשם קדוש להציל את נפשו, ועשה תשובה על זה כל ימיו, עד שסיבב עמו מן השמים, שהגיע עוד פעם לאותו מצב, שהיה נרדף מרוצחים, והגיע ליד הנהר דיניעסטר, ואז לא השתמש בשום שם, רק לקח המטפחת שלו ושם אותו על המים, ואמר, רבנו של עולם, יש לי אמונה פשוטה שתציל אותי מן הסכנה, ועבר על המטפחת שלו את הנהר, הרי על ידי אמונה פשוטה יכולים לראות אותות ומופתים גלויים, ולינצל מכל רע, והשם יתברך יזכינו להגיע אל אמונה טהורה וברורה באמת, ונזכה להיות קשורים ודבוקים בו יתברך תמיד מעתה ועד עולם אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת יתרו ה'תשס"ט

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' פ"א המדבר מפירוש הפסוק ויחד יתרו, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, כתיב (שמות י"ח) "ויחד יתרו על כל המוכה וגו'", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צ"ד.), 'שנעשה בשרו חידודין חידודין', כי כל השמחות הם רק בשעתן, כגון, למשל שמחה של חתונה או ברית, השמחה הוא רק בשעתן, ואם יסתכל על הסוף, אין שום שמחה בעולם, כי סוף אדם וכו' (ברכות י"ז.), אבל אם יסתכל על הסוף של הסוף, אז יש לו לשמוח מאד, כי סוף כל סוף, דהיינו התכלית, הוא טוב מאד והנה זהו

רק מצד הנשמה, שמצידה המוות טוב מאד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית-רבה פרשה ט): "והנה טוב מאד" - זה וכו', כי הוא טוב מאד, שעל ידו באין לתכלית הטוב, אך מי שהוא צדיק, ואפילו גופו נקי וקדוש מאד, אזי יכול לשמוח גם עם גופו, אפילו אם מסתכל על הסוף, מאחר שגם גופו מהור וקדוש, כמו שכתוב (תהלים נ"ו): "באלקים במחתי מה יעשה בשר לי", שהבשר, דהיינו הגוף, אינו יכול לעשות לו שום היזק, וכמו שכתוב (תהלים מ"ו): "אף בשרי ישכן לבטח", שהצדיק בטוח, שגם להגוף יהיה טוב מאד, ועל-כן יכול לשמוח גם עם גופו, אפילו כשמסתכל על הסוף, אבל מי שאין גופו קדוש כל-כך, בפרט גר, שאף על פי שנשמתו גבוה מאד, אף על פי כן גופו נוצר מטיפה טמאה, ואיך אפשר לשנות זאת, נמצא שזה האיש שאין גופו קדוש כל-כך, בפרט גר, אי אפשר לו לשמוח עם גופו כשמסתכל על התכלית, וזהו: "ויחד יתרו על כל הטובה", שיתרו היה שמח על כל הטובה, פירוש, אפילו כשהסתכל להלאה מן הטובה, וזהו: "על כל הטובה", למעלה ולהלאה על הטובה, אף-על-פי שהסתכל על זה, היינו להלאה מן הטובה, היינו על הסוף, אף-על-פי-כן היה שמח מאד, כי מצד הנשמה אף כשמסתכל על הסוף, הוא טוב מאד, אך שנעשה בשרו חדודין חדודין, בשרו דייקא, דהיינו הגוף, כי מאחר שהיה גר, לא היה שמחתו בגופו כשהסתכל על הסוף, וזהו: 'נעשה בשרו חדודין חדודין', בשרו דייקא, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מזהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו סוד גדול בענין מדת השמחה, שעיקר השמחה שיש לה קיום, הוא רק כשמסתכל למעלה על כל הטובות, היינו על התכלית של כל הטובות שיש לו, שהוא חיי עולם הבא, שאז יש לו לשמוח בשמחה אמיתית שאין לה סוף וקץ, כמו חיי עולם הבא שאין להם סוף וקץ, כי השמחות של עולם הזה הם רק לשעתן, כמו שמחת חתונה או ברית, היום יש שמחה אבל למחר נגמר השמחה, ובפרט כשחושב מגשמייות השמחה, אין לה קיום כלל, כי הלא סוף אדם למות, ואם כן לשמחה מה זו עושה, אבל כשחושב מן הסוף של הסוף, היינו מתכלית עולם הבא, ויודע שמן החתונה או הברית הזה יגיע אל תכלית נצחי ולחיי עולם הבא, אזי השמחה בשלימות, ויש לה קיום לעד, כי אין שמחה יותר גדולה מהשגת התכלית, שהוא קיים לעד ולנצח נצחים, ועל כן יש לאדם להזכיר עצמו תמיד בשעת שמחה, על התכלית הנצחי, ואיך ששמחה זאת יקרב אותו אל תכליתו, ואז יהיה שמחתו שלימה באמת.

ומגלה רביז"ל, ששמחת התכלית אינו רק עם הנשמה לבר, אלא גם עם הגוף, כי כשאדם זוכה לדביקות אמיתי בהקדוש ברוך הוא, אזי גם בשר גופו מתקדש באור נשמתו, ואזי יכול לשמוח עם בשר גופו ממש, וכמו שכתוב (תהלים נ"ז) באלקים במחתי מה יעשה בשר לי, שאין בשר הגוף יכול לעשות לו שום הויזק, אדרבה דייקא מבשר גופו יזכה לראות גילוי אלקות, כי צריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, ולהראות לו מכל הארה ומכל השגה שהנשמה משגת, שהגוף גם כן ידע מזאת ההשגה, וכמו שכתוב (ישעיהו נ"ח): "ומבשרך לא תתעלם", 'מבשרך' דייקא, שלא תעלים עיניך מלרחם על בשרך, היינו בשר גופך, כי צריכין לרחם מאד על הגוף לראות לזכבו, כדי שיוכל להודיע לו מכל ההארות וההשגות שהנשמה משגת, כי הנשמה של כל אדם רואה ומשגת תמיד דברים עליונים מאד, אבל הגוף אינו יודע מהם, על כן צריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, לראות לזכך הגוף, עד שתוכל הנשמה להודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשגת תמיד, וכשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על ידי הגוף, היינו, על ידי תענוגי הגוף תוכל לזכור ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל כן תוכל הנשמה לחזור על ידי תענוגי הגוף למעלתה ולתענוגים שלה, וזהו (איוב י"ט): "מבשרי אחזה אלוה", 'מבשרי' דייקא, היינו על ידי בשר הגוף 'אחזה אלוה', היינו השגות אלקות (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' כ"ב), נמצא שיכול לשמוח עם בשר גופו ממש, כי הוא בטוח שגם גופו יזכה להשיג את התכלית, ולכן כשאדם זוכה לדביקות אמיתי, אזי יכולים לשמוח גופו ונשמתו גם יחד, שזה נקרא שמחה שלימה באמת.

וכן מבואר בדברי רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' כ"ז), שיכולים לקדש כל רמ"ח איברי הגוף עם כל רמ"ח מצוות התורה, כי משה רבינו נקרא מחק"ק, בגימטריא רמ"ח, כי משה רבינו מלובש בכל אחד מן רמ"ח איבריו של אדם, ומזכיר ומעורר אותו לקיים המצוה המכוון כנגד אותו האבר, כי יש רמ"ח מצוות עשה, ושם"ה מצוות לא תעשה, המכוונים כנגד רמ"ח איברים ושם"ה גידים שבאדם, וכשזוכה לקיים כל מצוות התורה שאפשר לקיימם, וגם ללמוד שאר מצוות התורה שאי אפשר לקיימם, כגון מצוות התלויות בבית המקדש, או השייכות רק לכהנים או ללוויים, אזי מתקדש בשר גופו עם אור התורה והמצוות ממש, ונתהפך החומר לצורה, ומרגיש שמחה עצומה הן מצד גופו והן מצד נשמתו, נמצא שעיקר מדת השמחה תלוי בהשגת התכלית, שהיא קיים התורה והמצוות, אשרי הזוכה לשמחה כזאת באמת.

וכל זה מרומז בפסוק מפרשת השבוע (שמות י"ח) ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים, ולכאורה צריכין להבין, למה כתיב "על" כל הטובה ולא "עם" כל הטובה, אלא התורה מגלה לנו ששמחת יתרו היתה "על" כל הטובה, היינו למעלה מן הטובה והשמחה שיש לבני אדם רק בשעתו, כי עיקר שמחתו היתה על ידי שהסתכל להלאה מן הטובה, שהוא על התכלית, וכמו שכתוב רש"י, טובת המן והבאר והתורה, שהכיר שעיקר התכלית הוא רק שמחת התורה והמצוות, ואפילו הדברים גשמיים של אכילה ושתייה, שהם מתנת המן והבאר, הם רק כדי להגיע אל דביקות התורה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (מכילתא בשלח) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, ויתרו הכיר עוצם הטובה אשר עשה ה' לישראל, שנתן להם הכח לקדש גם בשר גופם עם אור נשמתם, ולצאת מכל המצרים של הגוף, שזהו אשר הצילו מיד מצרים, ופירש"י, עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה ארץ מסוגרת, ואלו יצאו ששים רבוא, כי נשמות ישראל זכו לקדושה עליונה ולצאת מתחת מומאת מצרים, ולקדש בשר גופם באמת, אבל אצל יתרו בעצמו, נעשה "בשרו" חרודין חרודין, כי הוא היה גר שנוצר ממפה טמאה, ולא היה יכול לשמוח עם בשרו ממש, רק עיקר שמחתו היתה מצד נשמתו, שבא ממקום גבוה, וכמבואר בזוהר (שלח קס"ח). שנשמות גרים באים ממקום עליון מאד, וגם שמח מרוב אהבתו את ישראל, שהם בוודאי יכולין להגיע אל שמחה שלימה כזאת, והשם יתברך יוכיננו להגיע אל תכלית הקדושה והטהרה, ולשמוח בגופינו ונפשנו גם יחד, עדי נזכה לעלות ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

